

שרון מועלים

איוה ניר גוכן
דברים שרופאים לא מספרים

איך חושפים כאב מזויף?

ומתי מוטיציית דם נדירה היא רק תירוץ

נטשה, בת 12, עמדה בפתח חדרה, יד אחת על מותנה והשנייה על עמוד האינפוזיה. הרפואה מלאה בנבולות מטושטשים ובהסתמכות יתרה על אינטואיציה. זו הסיבה שהמתורדה השיטתית של "רפואה נסמכת הוכחות" צוברת תאוצה בשנים האחרונות. ומאז שנטשה אושפזה, חיפשנו הוכחות לכך שכאביה אמיתיים. נטשה אושפזה עם תלונות על כאבים שנבעו ממשבר תאי הרמש – הרבר שקר רה לחולה באנמיה חרמשית כשתאי הרם האדומים שלו משנים את צורתם העגולה והגמישה לצורת חרמש נוקשה, קורעים רקמות טקנות בתוך הגוף, ומכאיבי מאוד לכמה ימים, עד שהמשבר עובר.

ישנו יתרון אבולוציוני באנמיה חרמשית. אם אחד מההורים נושא את המוטיציה, אז לא סובלים מתסמינים וכן מקבלים בונוס בדמות עמידות טבעית לכמה מסוגי המלריה. אבל מי שנוגד להורים שלשניהם אפיון חרמשי נהנה מ"מתנה מורכבת": הוא עמיד בפני מלריה, אבל סובל בשביל זה. נטשה היתה כואת. ועכשיו היא חיכתה לנו בפתח חדרה.

היתה לזה משמעות אחת, והיא שהגיע הזמן לזריקה הבאה. נטשה רצתה לקבל את המורפיום רק בהזדקקה ברחף, כלומר שבמקום עירוי אטי התרופה תיכנס בבת אחת לעורקיה דרך צינור העירוי, תגיע במהרה למוח, ותתחבר לקולטני האופיויד שבתורם ייצרו תחושת אופוריה. וכשנתתי לה את המורפיום, ראיתי שהיא עושה מהלך משונה: היא עיקמה את צינורית העירוי, חסמה את הורמיה, ורק לאחר שסיימתי להזריק את המורפיום היא שחררה את הצינור, כדי שהעירוי ייכנס לעורקיה בבת אחת. מראשיתה בעת העתיקה, מטרת הרפואה היתה צמצום הכאב. אבל בכל הקשור לנטשה, לא ידענו אם היא חווה כאב אמיתי. מלבד ריווחיה, לא היו לנו הוכחות להסתמך עליהן. והברנות שלה לגבי אופן הזרקת משככי הכאבים גרמה לי לחזור ששכאב שהיא חווה נסבל מכפי שהיא מתארת אותו.

מניעת משככי כאבים היא מעשה אכזרי, בעיקר כשהטכנולוגיה הזמינה עדיין לא מאפשרת להעריך עד כמה החולה באמת סובל, ומאלצת את הרופאים לסמוך עליו. ואני לא סמכתי. בעיקר כשבאותו לילה נטשה נשארה ערה כדי לשחק מריו קארט ולדבר עם

ישנו יתרון אבולוציוני במחלת אנמיה חרמשית: אם רק הורה אחד נושא אותה, אז לא סובלים מתסמינים ונהנים מעמידות בפני מלריה. אם שני ההורים נושאים אותה, מדובר כבר בסיפור אחר

הברים בטלפון. ובעיקר חשדתי כיוון שר"ר רשע רווקא מורפיום. רופאים נרתעים כיום מלרשום מורפיום כיוון שהם חוששים מהתמכרות. רופאים אינם רוצים להיתפס כסוהרי סמים, ועד כה ההסטוריה אינה לטובתנו. ההרואין החל את דרכו כסירופ שיעול, ושוקק כ"חלופה בטבעית" למורפיום. וזה עבר מצוין. נטשה היתה מכורה. בגללנו. במשך שנים לא עברו איתה על ניהול כאב אלא הוריי קו לה מורפיום בהזרקות רחף. ואולי שכחו לשאול אותה מה עוד קורה בחייה. בבוקר, כשסוף סוף היה לי זמן פנוי, היא הודתה בפניי שהיא מהגרת בלתי חוקית, שהוריה איבדו את עבודתם ושאותה מתה מאנמיה. לבסוף הודתה שהיא שרויה בדיכאון, ושהמורפיום מסייע לה להתמודד עם הכאב הקיומי. עבר עליה הרבה בשביל אדם מבוגר, ועל אחת כמה וכמה בשביל ילדה. מיותר לציין שהיא סירבה לראות עובד סוציאלי.

כשצבעתי לה להתכבד מהבייגל שלי היא גם כן סירבה בנימוס. באותו הרגע לא יכולתי שלא להייד מהאירוגיה. על הבייגל שהצעתי לה היה מפורז הרבר שממנו מפיקים את החומר שאליו התמכרה, אחרי שגם ממנו הצענו לה יותר מדי: זרעי פרג, שבה חלט עדיפים כשצורכים אותם על בייגל. כשנטשה אספה את הפציה והתכוננה לעזוב לא יכולתי אלא לתהות אם ומתי אראה אותה שוב, ועם המחשבות האלה נעתי צתי את שיניי בבייגל חם נוסף.

ר"ר מועלים הוא מומחה לביולוגיה אבולוציונית ומחבר רב המכר "זווקא החלשים שורדים" asksharon@calcalist.co.il

שיזף רפאלי

מתבונן בעולם החדש

איך מתעשרים ממשברים?

שיעור בשרוט מהמנצחים האלמונים של 2008

לא חסרים ספרים על הקריסה הגדולה של שוקי ההון ב-2008. בנקאים ונגידים הספיקו מאז לפרסם אוטוביוגרפיות, עיתונים נאים ואקדמאים פרסמו ניתוחים. או מה גרם לספר "The Big Short: Inside the Doomsday Machine" של מגהל ההשקעות לשעבר והסופר וכתב ה"ואניטי פייר" כהוה מייקל לואיס לונק ממכונות הדפוס ישירות לצמרת רשימת רבי המכר של "הניו יורק טיימס"? מה גרם לבלוגר הבית של דוטרס פליקס סולומון לכנות ביתו "עבורת העיתונות הפיננסית הטובה ביותר שנכתבה אי פעם"?

לואיס מתחקה בעקבות אלה שהימרו נגד השוק וזכו: האנליסט הסודר סטיב אייזמן, הנורולוג שעבר לשוק ההון מייקל ברי, ועוד שמות שעד כה לא היו מוכרים ברבים. הם זיהו, הזהירו, ושמו את כספם בכיוון הנכון

יש לכך שתי סיבות: האחת היא שבי עוד כולם עדיין מוחים דמעות, לואיס כתב ספר משעשע. השנייה היא בחירתו לא לכתוב על גיבורי המשבר המוכרים – פולסון, גייטנר, ברננקי ומנכ"ל גולדמן זאקס וסטיגרוף. במקומם, הוא כתב על גיבורי המשבר הנסתרים, על אלה שחזו את בואו והפכו את האסון להון.

הדמויות שבעקבותיהן הוא מתחקה אינן מוכרות לרבים: סטיב אייזמן, אני ליסט מחברת אופנהיימר ושותף, אדם ישר עד כדי בוטות וחסר טאקט שלרבים נמאס

המניות והאופציות שלו והתמסר לכתיבת רבי מכר על ספורט, עתידנות, הייטק וצי רפת. עכשיו הוא חוזר כדי לומר לקוראיו משנות ה-80 "אמרתים לכם, לא הקשבתי, ועכשיו כולנו משלמים את המחיר".

כמה מהתובנות של לואיס הן נציחיות: וול סטריט נגועה בתרבות שווצרת אסונות. את זה ידענו גם טרם קריאת הספר. השווקים מונעים על ידי טיפשות ותאוות בצע. גם את זה כל ילד משגן היום. אבל לואיס הולך רחוק יותר. הוא מאשים במשבר את כולם, למעט גיבורי ספרו. כל מי שהיה מקשיב להם, היה יכול להקנות את כאב המכה. כל מי שהיה נוהג כמחוסר היה מאזן את הנוק, הוא טוען שהניתוק ההולך וגובר בין הכלכלה היצרנית לבין שוקי ההון הוא המצמיח את הטיפשות המיוזמת. ככל שהכלים המימוניים נעשים יותר מתוחכמים והקשר בינם לבין ערכם האמיתי מתערפל, כך מתערפלים שכליהם של אלה שצריכים להיות ערניים כפליים. וכשהרגולטור לא מבין מה קורה, ובעצמו נמצא על ציר תנועה דו סטרי טואן של מעבר פיגורות בין ג'ובים בממשך ובוול סטריט, אין לו הרבה סיבות לברר.

הקריסה של 2008 לפי לואיס אינה מותחן פשע אלא קומדיה של טיפשות. מי שרוצה למנוע את הבריחה העצובה הבאה צריך לא לרדוף אחרי האשמים אלא לשינות את הכללים. או ללמוד את השיעור של אייזמן, דניאל, ברי וחבריהם. "השוטט הגדול" שווה השקעה.

חופי רפאלי הוא ראש מרכז שגיא ובית הספר לניהול באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

מה הלאה

אחרי
עדכונים מהשטח

1. ראיין: המדליף של העולם

WikiLeaks הוא אתר שמדי יום מפיץ באינטרנט מסמכים שאנחנו לא אמורים לראות – כגון הסרטון שמראה חיילים אמריקאים מחסלים 18 עובדי אורח באפגניסטן, שפרסם לאחרונה הפרופיל שהיגיו יורקרי מפרסם על מייסד האתר, האוסטרלי ג'וליאן אסנג, נפתח בתיאור מתק של תפעול האתר ממפקדה ארעית באיסלנד, באווריה שמזכירה סרטי ריגול אסנג מואשם לעתים במניפולציות, אבל הוא לא נותן לזה להפריע לו. "אם נדמה שאנחנו חובבנים, זה כיוון שזאת האמת", הוא מסביר, "כולם חובבנים בטקס הזה".

<http://bit.ly/9s8Lg9>

2. אופנה: סנדלים מעיניים

סנדלים הם אולי לא הבחירה האלגנטית, אבל לפעמים אין ברירה. ואם אין ברירה, כדאי לשקול בחיוב את הסנדלים האלה, פרי שיתוף הפעולה בין חברת קאמפר הספרדית והמעצב הגרמני ברנארד ווילהלם. הגימיק: הרגל נעטפת בחבל ארוך של מטפסי הרים. המחיר: 110 ליש"ט.

<http://bit.ly/9MOMNg>

3. גיימינג: 1,001 משחקי חובה

גיימרים בהווה ובעבר רשאים להתחיל להתרגש לקראת יציאת הספר "1,001 משחקים שחייבים לשחק לפני שמתים" – אנציקלופדיה מנומנטלית שסוקרת את המשחקים הגדולים בהיסטוריה, מפונג ועד הייל, מאטארי ועד Wii. מומלץ להזמין וכו' רק כדי להאמץ שכבר לא עושים משחקים כאלה.

bit.ly/ckyV70

4. ספר: הגיאומטריה של הפסטה

לא היינו מטרידים אתכם בספר בישול אנלמא "הגיאומטריה של הפסטה" היה ספר כה יפה, שמלווה באור יפה לא פחות. במקום תצלומי מנות נוצצים תמצאו בו איורים מינימליסטיים בשחור-לבן שחוגגים את מגוון החזיונות והקומפוזיציות של החיית הבצק הפופולרית בעולם. מחיר: 15 ליש"ט.

geometryofpasta.co.uk

5. ירוק: מטען ללא חשמל

כחלק ממאמציה לדיהפך לקצת יותר קולית, נוקיה מחררת מטען סולרי שפועל על אנרגיית הדיוש באופניים. המטען מבטיח להפוך כל עשר דקות רכיבה במהירות 10 קמ"ש לחצי שעה של זמן דיבור. המטען השמח משוק כרגע באזורים צפוני אופניים, מה שאומר שבנתיים תל אביב אינה יעד מועדף.

<http://bit.ly/aWmwmV>

גאדג'יט: אוזניות לגו

לא משנה כמה גרועה המוזיקה באיפוד שלכם – עם אוזניות הלגו האלה תוכלו להיות בטוחים שהמביטים מחצד יחשבו שהטעם שלכם טוב משלהם. וזה, חברים, משהו ששווה 29 דולר פלוס משלוח.

<http://bit.ly/cJ1uJT>

7. פרסום: משרצים יצירתיות

הפרסומות הזאת לחברת הצבעים הלגו לווים נזמדה במיוחד לא רק בגלל הקונספט, אלא גם בזכות היישום החסכוני, שמשמש בתחילת השטח הקיים – במקרה הזה פנס רחוב גבוה. האם זה מרומם רחוב? בוודאי. האם זה מהווה מפגע בטיחותי? נראה שכן.

<http://bit.ly/9x11Kq>

